وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی

ژمارە : ١٣٣٠ لە ٢٠١٦/٤/١٩

پشت بەستن بە ئەحکامی ماددەی (١٨) لە یاسای مافو ئیمتیازاتی کەمئەندامو خاوەن پێداویستی تایبەت ژمارە (٢٢) ی ساڵی ٢٠١١ لە هەرێمی کوردستان – عێراق، ئەم ڕێنماییەمان دەرکرد :

ڕێنمایی ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٦

تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت لە هەرێمی کوردستان

ماددەی (١):-

کەمئەندام و خاوەن پێداویستیەکانی تایبەت لە کۆمەکی کەمئەندامی سوودمەند دەبێت بە پێی ئەم مەرج و پێوەرانەی خوارەوە :

یەکەم: دەبێت هەڵگری ناسنامەی کەمئەندام یان خاوەن پێداویستی تایبەت بێت کە تیایدا ناوی چواریو جۆری کەمئەندامیو ڕێژەی پەککەوتەکەی تێدا تۆمارکرا بێت کە لە لایەن ب. گ.چاودێریو گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی پارێزگاکان دەردەچێت.

دووەم: ڕێژەی پەککەوتەیی لەلایەن لێژنەیەکی پزیشکی پسپۆر لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی تەندروستی دیاردەکرێت دوای جێگیربوونی .

سێیەم: یەکێك لەم حاڵەتانەی خوارەوەی لەسەری جێ بە جێ بکرێت لەو ڕێژانەو بەرەو ژوور:

أ	جەستەی بزوێنی ٦٥٪	و	تالاسیما ٦٠٪
ب	نابینایان ٦٥٪	ز	هیمۆفیلیا ٦٠٪
ج	نابیستان ٧٠٪	ح	ئۆتیزم ٨٠٪
د	بیرکۆل ٦٥٪	ط	شیزوفیرینیای توند ٦٠٪
هـ	مەنگۆل ٨٠٪	ی	ئیفلیجی مێشك٨٠٪

چوارەم: ئەوکەسانەی کەشایستەن بە ئیمتیازاتە داراییەکان بەپێی بڕگەکانی ماددەی شەشەم لە یاسای ژمارە (٢٢) ی ساڵی (٢٠١١) تایبەت بە ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەت

أ- کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەتی فەرمانبەر لە کەرتی گشتی :

بۆ سوودمەن بوونی لە بڕی پەککەوتەیی ، دەبێت ڕێژەی پەککەوتنەکەی (٧٠٪) و سەرەوەتر بێت .

ب- کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەتی کارمەند لە کەرتی تایبەت : ئەگەر هاتوو مووچەکەی زیاتر بێت لە کەمترین رادەی مووچەی فەرمانبەری کەرتی گشتی ، بۆ سوودمەند بوونی لەبڕی پەککەوتەیی ، دەبێت ڕێژەی پەککەوتنەکەی (٧٠٪) و سەرەوەتر بێت .

ج- خاوەن داهاتی جێگر : ئەگەر داهاتەکەی لەکەمترین رادەی مووچەی فەرمانبەری کەرتی گشتی زیاتربێت ، بۆ سوودمەند بوونی لەبڕی پەککەوتەیی ، دەبێت ڕێژەی پەککەوتنەکەی (٧٠٪) و سەرەوەتر بێت .

د- سەبارەت بەکەسانی بەساڵاچوو : بۆ سوودمەندبوون لەبڕی پەککەوتەیی ، تەمەنی زیاتر لە (٥٥) ساڵ بۆ ئافرەتان و ٦٠ساڵ بۆ پیاوان) ناو تۆمار ناکرێت ، تەنها ئەگەر ڕێژەی پەککەوتنەکەی (٧٠٪) وسەرەوەتر بێت و لەئەنجامی ڕووداوێك یان بەرکەوتنێکی راستەوخۆ پەککەوتنەکە دروست بوو بێت و بەپێی بڕیاری لیژنەی پزیشکی .

ه- کەمئەندام و خاوەن پێداویستی تایبەتی بەدەر لەم خاڵانەی سەرەوە ، بە ئاسایی و بە گوێرەی ڕێژەکانی هاتوو لە ماددەی (یەکەم)/ بڕگەی (سێیەم)ی ئەم ڕێنماییە مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرێت بۆ شایستەیی و سوودمەند بوونیان .

ماددەی (٢):- یەکەم:

أ- هەرکەسێکی پێگەیشتوو تەمەنی (١٨) ساڵ بێت، باڵای لە(١٣٧) سم بۆ ئافرەتان و (١٤٢) سم بۆ پیاوان ، بە کورتە باڵا دادەندرێت، ڕێژەی پەککەوتنی لە نێوان (٤٠-٥٠٪) بۆیان دادەنرێت.

ب- سەرەڕای خالی سەرەوە ئەگەر هاتوو کورتە باڵاکە لەکاتی دیاریکردنی جولانەوەی جومگەکانی (تحدد حركة المفاصل) سووكو مامناوەندی بێت ، ڕێژەی پەککەوتنی لە نێوان (٥١-٧٤٪) بۆیان دادەنرێت..

ج- ئەگەر هاتوو لەکاتی دیاریکردنی جولانەوەی جومگەکان زۆر توند بێت، هەروەها شێواندنی جومگەی لەگەڵ بێت، ڕێژەی پەککەوتنی لەنێوان (٧٥-١٠٠٪) بۆیان دادەنرێت.

دووەم:

لیژنەکانی پزیشکی بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی تەندروستی: لە کاتی دانانی ڕێژەی پەککەوتن بۆ کورتەباڵاکان ڕەچاوی حاڵەتی (دەروونیو عەقلی) بکەن .

ماددەی (٣):-

ڕێژەی کەمئەندامی کۆ ناکرێتەوە و تەنیا بەرزترین ڕێژە ئەژماردەکرێت بۆ سوودمەندبوون لە کۆمەکەکە لە هەرحاڵەتێکی سەرەوە.

ماددەی (٤):-

هەر سوودمەندێك دوای ئەوەی کۆمەکی بۆ تەرخانکرا:

یەکەم: ئەگەر تا (٦) شەش مانگ لەسەر یەکتر کۆمەکەکەی وەرنەگرێت، پاشان گەرایەوە بۆ داواکردنی، کۆمەکە مانگانەکانی بۆ دەگەرێتەوە.

دووەم: ئەگەر پاش (٦) شەش مانگ تا سالێك لەسەر یەکتر کۆمەکەکەی وەرنەگرێت، ئەوا کۆمەکەکە رادەگیرێتو دەکرێت بە (ئەمانەت) و ئەگەر بیانووی یاسایی پەسندکراوی پێشکەش کرد ئەوا کۆمەکەکەی بۆ دەگەرێندرێتەوە بە ڕەزامەندی وەزارەتی داراییو ئابووری .

سێیەم: بەڵام ئەگەر لە سالێك زیاتر لەسەر یەکتر کۆمەکەکەی وەرنەگرێت بەهەر بیانوویەك ئەوا کۆمەکەکەی دەبرێتو دەبێتە داهات بۆ خەزێنەی حکومەتی هەرێم، بۆ ئەوەی کەمئەندام دووبارە سوودمەند بێتەوە دەبێ سەرلە نوێ داواکاری پێشکەش بکات.

ماددەی (٥):-

ئەو کەسانەی حوکمەکانی ماددەی (یەکەم) دەیانگرێتەوە ، مافی کۆمەکێکی سەرباریان هەیە کە بەم شێوەیە دەبێت (کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی X ڕێژەی پەککەوتن) .

بۆ نموونە: ئەگەر ڕێژەی پەککەوتەیی ٦٠٪ بێت ئەوە هاوکارییەکە بەم شێوەیە دەبێت (١٥٠٠٠٠ X٦٠٪) = ٩٠٠٠٠ نۆهەت هەزار دینار.

ماددەی (٦):-

ئەو کەسانەی مووچە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان وەردەگرن و حوکمەکانی ماددەی (یەکەم) دەیانگرێتەوە ، مافی وەرگرتنی لەبڕی کەمئەندامیان هەیە و یەکسانە بە دوو لەسەر سێ ی $\frac{٢}{٣}$ بڕی کۆمەکی پاراستنی کۆمەڵایەتی. کەلە ئێستادا ئەو بڕە (١٥٠) هەزار دینارە، ئەوا بڕی کەمئەندامیان (١٠٠) هەزار دینارە.

ماددەی (٧):-

تەرخان کردن بۆ چاودێری کردنی کەمئەندام (خۆتەرخانکەر):

یەکەم: هەر کەسێك خۆی بۆ چاودێری کردنی کەمئەندامێك یان خاوەن پێداویستی تایبەت تەرخان کرد کە ناتوانێ بەدەم خواستی ئاساییانەی ژیانی خۆیەوە بچێت، هەروەها بۆ بەجێ گەیاندنی پێویستییەکانی و چاودێری کردنی پێویستی بە کەسێکە هەمیشە لەگەڵیدا بێت، مافی هەیە سوود لە کۆمەکی خۆ تەرخان کردن ببینێت، بە پێی ماددەی هەشتەم لە یاسای ژمارە (٢٢)ی سالی ٢٠١١ ئاماژە پێکراو.

دووەم: مەرج نیە کەم ئەندام یان خاوەن پێداویستی تایبەت سوودمەندی کۆمەکی کەمئەندامی بێت، بەڵکو مافی هەیە خۆتەرخانکەری بۆ دابین بکرێت.

ماددەی (٨):- مەرجەکانی کەسی خۆتەرخانکەر:

یەکەم: پێویستە لەڕووی جەستەیی و دەروونیەوە بەتواناو گونجاو بێت بۆ چاودێریکردنی کەسی کەمئەندام.

دووەم: پلەی خزمایەتی زۆر نزیك بێت لە کەمئەندام و لە ئەندامانی خێزانەکەی خۆی بێت، ئەگەر نەبوو ئینجا لە دەرەوەی خێزانەکەی بێت بە پێی پلەی نزیکی خزمایەتی، وە شوێنی نیشتەجێبوونی نزیك بێت لە کەمئەندام ، وە بۆ کەمئەندامی منداڵ لەخوار تەمەنی (١٢) دوازدە ساڵ دەبێ دایکی خۆی ببێتە خۆتەرخانکەر بۆ بەخێوکردنی.

سێیەم: خۆ تەرخانکەر دەبێ بەڵێننامە بدات کە هیچ کارێکی تر نەکات، ئەگەر دوایی دەرکەوت کە کاری تر دەکات ئەوە:

أ- مۆڵەتی خۆتەرخانکردنەکەی هەڵدەوەشێندرێتەوە.

ب- بەغەرامەیەك سزا دەدرێت بەپێی ماددەی (دەیەم)ی ئەم ڕێنماییە.

ج- نابێت هیچ کەسێك لەیەك کاتدا خۆی بۆ بەخێوکردنی زیاتر لە دوو کەمئەندام تەرخان بکات .وەدەبێت ئەو دوو کەمئەندامە لە یەك ماڵدا بن .

ماددەی (٩):-

یەکەم: ڕێژەی پەککەوتن بۆ مەبەستی بەخێوکردن دەبێت بەرێژەی ١٠٠٪ بێت، کە لەلایەن لیژنەی پزیشکیەوە دیاری دەکرێت، وە بۆ نەخۆشیەکانی (ئۆتیزم و مەنگۆلی و بیرکۆلی) دەبێت ڕێژەی پەککەوتنەکە (٨٠٪) وسەرەوەتر بێت.

دووەم:

أ- لیژنەیەکی بالاَ پێك دەهێندرێت لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی چاودێریو گەشەپێدانی کۆمەلاَیەتی بە سەرۆکایەتی بەڕێوەبەری گشتیو بە ئەندامیەتی هەریەك لە بەرپرسی یاساییو توێژەرێکی کۆمەلاَیەتیو دەروونی بۆ پێویست بوونی کەم ئەندام بە خۆتەرخانکەر وە دەستنیشان کردنی کەسی خۆتەرخانکەر.

ب- لیژنەیەك پێك دەهێنرێت لە توێژەرانی کۆمەلاَیەتیو دەروونی بە بڕیاری بەڕێوەبەری گشتی چاودێریو گەشەپێدانی کۆمەلاَیەتی بەمەبەستی بەدواداچوونی کاری خۆتەرخانکردنو بەرزکردنەوەی ڕاپۆرتی تایبەت بۆ لیژنەی بالاَی ئاماژەپێکراو و بەرپرسیارە لەو زانیاری وهەلَسەنگاندنانەی کە پێشکەشی دەکات .

ماددەی (١٠):-

حوکمە سزاییەکان:

یەکەم: بە غەرامەیەك سزا دەدرێت کە لە (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، بۆ هەر کەسێك خۆی بۆ چاودێری کردنی کەمئەندامێك یان خاوەن پێداویستییەکی تایبەت تەرخان کرابێت و کەمتەرخەمی لە بەجێ گەیاندنی ئەرکەکەیدا دەکات یان لە بەجێ گەیاندنی ئەوەی بۆ جێبەجێ کردنی ئەو ئەرکە پێویستە، سەرباری بڕینی قەرەبووکردنەوەو گەڕاندنەوەی مووچەی ماوەی ڕابردووی مۆلَەتی خۆتەرخان کردنەکەی.

دووەم: وێڕای پێشێل نەکردنی یاسا وڕێساو ڕێنماییە کار پێ کراوەکان لە هەرێمدا، بە غەرامەیەك سزا دەدرێت کە لە (٥,٠٠٠,٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێتو لە (١٥,٠٠٠,٠٠٠) پازدە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، خاوەنی ئەو پڕۆژەیەی کە پەیوەست نابێت بە مەرجو مواسەفاتی جیهانیو تەکنیکیو ئەندازەییو تەلارسازی کە دەبێ لەو بینا و دامەزراوانەی کە دروستیان دەکات هەبن، بەو جۆرەی کە لەگەلَ حالَەتی کەسانی کەمئەندام یان خاوەن پێداویستیی تایبەتدا ناگونجێن.

ماددەی (١١):-

لەدوای دەرچوونی ئەم ڕێنماییە کار بە هیچ ڕێنماییەکی پێشووتر ناکرێت.

ماددەی (١٢):-

ئەم ڕێنماییە لە ڕۆژی دەرچوونی کاری پێ دەکرێت ولە ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستان بلاَودەکرێتەوە.

محمد قادر محمد

وەزیری کارو کاروباری کۆمەلاَیەتی